

Obsah

Úvodní poznámky	x
Dopis od studenta Jiřího Pechy před přednáškami	x
Dopis autorů studentovi Pechovi	xi
Základní pojmy a značení	xiii
Poděkování	xv
1 Bayesovská úloha statistického rozhodování	1
1.1 Úvod ke zkoumání bayesovské úlohy	1
1.2 Formulace bayesovské úlohy	1
1.3 Dvě vlastnosti bayesovských strategií	3
1.4 Dva zvláštní případy bayesovské úlohy	7
1.4.1 Pravděpodobnost chybného hodnocení stavu	7
1.4.2 Bayesovská strategie neurčitého rozhodování	9
1.5 Diskuse	11
1.6 Bibliografické poznámky	24
2 Nebayesovské úlohy statistického rozhodování	25
2.1 Zásadní omezení bayesovského přístupu ke statistickému rozhodování	25
2.1.1 Pokutová funkce	25
2.1.2 Apriorní pravděpodobnost situací	26
2.1.3 Podmíněné pravděpodobnosti pozorování	27
2.2 Formulace známých a nových nebayesovských úloh	28
2.2.1 Úloha Neymanova-Pearsonova	28
2.2.2 Zobec. Neymanova úloha se dvěma nebezpečnými stavy	31
2.2.3 Minimální úloha	31
2.2.4 Waldova úloha	32
2.2.5 Úlohy statistického rozhodování s nenáhodnými zásahy	33
2.3 Dvojice duálních úloh lin. programování, vlastnosti a řešení	35
2.4 Řešení nebayesovských úloh jako úloh lineárního programování	41
2.4.1 Řešení úlohy Neymana-Pearsona	41
2.4.2 Řešení zobecněné úlohy Neymana-Pearsona se dvěma nebezpečnými stavy	45
2.4.3 Řešení minimální úlohy	47
2.4.4 Řešení Waldovy úlohy pro případ dvou stavů	48

2.4.5	Řešení Waldovy úloha pro případ více stavů	51
2.4.6	Hodnocení složitých náhodných hypotéz	53
2.4.7	Hodnocení složitých nenáhodných hypotéz	54
2.5	Komentář k nebayesovským úlohám	55
2.6	Diskuse	55
2.7	Bibliografické poznámky	73
3	Dva statistické modely rozpoznávaného objektu	74
3.1	Podmíněná nezávislost příznaků	74
3.2	Gaussovské rozdělení pravděpodobnosti	76
3.3	Diskuse	79
3.4	Bibliografické poznámky	101
4	Učení v rozpoznávání	102
4.1	Mýty o učení v rozpoznávání	102
4.2	Tři formulace úlohy učení v rozpoznávání	103
4.2.1	Učení podle největší věrohodnosti	105
4.2.2	Učení podle nenáhodné trénovací množiny	106
4.2.3	Učení minimalizací empirického rizika	107
4.3	Základní pojmy a otázky statistické teorie učení v rozpoznávání	109
4.3.1	Neformálně o učení v rozpoznávání	109
4.3.2	Základy statistické teorie učení podle Červoněnkise a Vapniky	113
4.4	Kritický pohled na statistickou teorii učení	121
4.5	Náměty k deterministickému učení	123
4.6	Diskuse	128
4.7	Bibliografické poznámky	136
5	Lineární diskriminační funkce	138
5.1	Úvodní poznámky o lineárním rozkladu	138
5.2	Průvodce látkou přednášky	139
5.3	Andersonovy úlohy	142
5.3.1	Ekvivalentní formulace zobecněné Andersonovy úlohy	142
5.3.2	Neformální analýza zobecněné Andersonovy úlohy	143
5.3.3	Definice pomocných pojmů pro Andersonovy úlohy	146
5.3.4	Řešení původní Andersonovy úlohy	149
5.3.5	Formální analýza zobecněné Andersonovy úlohy	151
5.3.6	Náčrt postupu řešení zobecněné Andersonovy úlohy	159
5.4	Lineární rozdělení konečných množin bodů	161
5.4.1	Formulace úloh a jejich analýza	161
5.4.2	Algoritmy pro lineární rozdělení konečných množin bodů	164

5.4.3	Algoritmus pro ε -optimální rozdělení konečných množin bodů pomocí nadroviny	169
5.4.4	Sestrojení Fisherových klasifikátorů modifikací Kozincových a perceptronových algoritmů	171
5.4.5	Další modifikace Kozincových algoritmů	173
5.5	Řešení zobecněné Andersonovy úlohy	177
5.5.1	ε -řešení Andersonovy úlohy	178
5.5.2	Lineární rozdělení nekonečných množin bodů	182
5.6	Diskuse	185
5.7	Bibliografické poznámky	216
6	Učení bez učitele	217
6.1	Úvodní poznámky o svérázné stavbě přednášky	217
6.2	Předběžná a neformální definice učení bez učitele v rozpoznávání	219
6.3	Učení bez učitele v perceptronu	221
6.4	Empirický bayesovský přístup podle H. Robbinsa	228
6.5	Kvadratické shlukování a formulace obecné úlohy shlukování	234
6.6	Algoritmy učení bez učitele a jejich analýza	240
6.6.1	Formulace úlohy rozpoznávání	240
6.6.2	Formulace úlohy učení	240
6.6.3	Formulace úlohy učení bez učitele	242
6.6.4	Algoritmus učení bez učitele	243
6.6.5	Analýza algoritmu učení bez učitele	244
6.6.6	Algoritmus řešení Robinsonovy úlohy a jeho analýza	254
6.7	Diskuse	257
6.8	Bibliografické poznámky	277
7	Vzájemný vztah statistického a strukturního rozpoznávání	278
7.1	Statistické rozpoznávání a jeho aplikační oblasti	278
7.2	Proč je pro analýzu obrázků potřebné strukturní rozpoznávání	280
7.2.1	Množina pozorování	280
7.2.2	Množina hodnot skrytého parametru obrázku	282
7.2.3	Role učení a učení bez učitele při rozpoznávání obrázků	283
7.3	Hlavní pojmy nutné pro strukturní analýzu	286
7.4	Diskuse	291
7.5	Bibliografické poznámky	308
8	Rozpoznávání markovských posloupností	309
8.1	Úvodní poznámky o posloupnostech	309
8.2	Markovský statistický model rozpoznávaného objektu	310
8.3	Rozpoznávání stochastického automatu	314
8.3.1	Formulace úlohy rozpoznávání stochastického automatu	314

8.3.2	Algoritmus rozpoznávání stochastického automatu	30
8.3.3	Maticové vyjádření výpočetního postupu	30
8.3.4	Statistická interpretace maticových součinů	30
8.3.5	Rozpoznávání markovského objektu z neúplných dat	30
8.4	Nejpravděpodobnější posloupnost skrytých parametrů	32
8.4.1	Rozdíl mezi rozpoznáváním celého objektu a rozpoznáváním částí, ze kterých se objekt skládá	32
8.4.2	Formulace úlohy o hledání nejpravděpodobnější posloupnosti stavů	32
8.4.3	Vyjádření úlohy jako vyhledávání nejkratší cesty v grafu	32
8.4.4	Hledání nejkratší cesty v grafu popisujícím úlohu	32
8.4.5	O nutnosti formální analýzy úlohy	32
8.4.6	Zobecněné maticové součiny	32
8.4.7	Hledání nejpravděpodobnější podposloupnosti stavů	33
8.5	Hledání posloupnosti nejpravděpodobnějších hodnot skrytých parametrů	33
8.6	Markovské objekty s acyklickou strukturou	34
8.6.1	Statistický model objektu	34
8.6.2	Výpočet pravděpodobnosti pozorování	34
8.6.3	Nejpravděpodobnější soubor skrytých parametrů	34
8.7	Formulace úloh učení a učení bez učitele	34
8.7.1	Nejvěrohodnější odhad modelu při učení	34
8.7.2	Minimaxní odhad modelu	34
8.7.3	Naladění algoritmu rozpoznávání	34
8.7.4	Úloha učení bez učitele	34
8.8	Nejvěrohodnější odhad modelu	35
8.9	Minimaxní odhad statistického modelu	35
8.9.1	Formulace algoritmu a jeho vlastností	35
8.9.2	Analýza obecné úlohy minimaxního odhadu	35
8.9.3	Důkaz alg. minimaxního odhadu markovského modelu	36
8.10	Naladění algoritmu rozpoznávání posloupnosti	36
8.11	Nejvěrohodnější odhad statistického modelu při učení bez učitele	37
8.12	Diskuse	37
8.13	Bibliografické poznámky	39
9	Regulární jazyky a odpovídající úlohy rozpoznávání	40
9.1	Regulární jazyky	40
9.2	Jiná vyjádření regulárních jazyků	40
9.2.1	Regulární jazyky a automaty	40
9.2.2	Regulární jazyky a gramatiky	40
9.2.3	Regulární jazyky a regulární výrazy	40
9.2.4	Příklad regulárního jazyka vyjádřeného různými způsoby	40

9.3	Regulární jazyky respektující poruchy a úlohy o přesné a nejlepší shodě	407
9.3.1	Fuzzy automaty a jazyky	408
9.3.2	Pokutované automaty a příslušné jazyky	409
9.3.3	Jednoduchá úloha na nejlepší shodu	410
9.4	Dílčí závěr po části přednášky a úvod k dalšímu výkladu	412
9.5	Levensteinova aproximace posloupnosti větou regulárního jazyka	413
9.5.1	Předběžná formulace úlohy	413
9.5.2	Levensteinova funkce	414
9.5.3	Známý algoritmus pro výpočet Levensteinovy shody	415
9.5.4	Některé vlastnosti Levensteinovy shody	417
9.5.5	Formulace úlohy a poznámky k ní	420
9.5.6	Formulace hlavních výsledků a komentář k nim	421
9.5.7	Zobecněné konvoluce a jejich vlastnosti	423
9.5.8	Formulace úlohy a hlavních výsledků v konvolučním tvaru	430
9.5.9	Důkaz hlavního výsledku přednášky	433
9.5.10	Nekonvoluční interpretace hlavního výsledku	444
9.6	Diskuse	447
9.7	Bibliografické poznámky	481

10 Bezkontextové jazyky, jejich dvojrozměrná zobecnění, úlohy **482**

10.1	Úvodní poznámky	482
10.2	Neformální výklad dvojrozměrných gramatik a jazyků	482
10.3	Dvojrozměrné bezkontextové gramatiky a jazyky	487
10.4	Úloha o přesné shodě. Zobecněný alg. Cocke-Younger-Kasami.	489
10.5	Obecná konstrukce strukturní definice množiny pozorování	492
10.5.1	Strukturní konstrukce pro definici množin pozorování	493
10.5.2	Formulace základní úlohy strukturního rozpoznávání ob- rázků	496
10.5.3	Výpočetní postup řešící základní úlohu	497
10.6	Diskuse	501
10.7	Bibliografické poznámky	509

Literatura **510**

Rejstřík **516**